

NICOLAE IORGA — CURSURILE DE VARĂ DE LA VĂLENII DE MUNTE

ALEXANDRU ANDRONIC

Au trecut patruzeci de ani de cînd, plecat din Iași studentiei mele, am poposit, împreună cu colegul C. Diaconu, în pitorescul orașel Vălenii de Munte pentru audierea cursurilor de vară ale Universității Populare „Nicolae Iorga“.

Profesorul N. Iorga ținuse la Iași o conferință intitulată sugestiv „Ce a fost, ce este, ce poate fi Iașul“, care — după cum era de așteptat — stîrnise interes pentru problemele controversate, la acea vreme, de istorie locală. Studenții de la secția „Istorie“ din cadrul Facultății de Litere și Filosofie a Universității ieșene ceruseră profesorului Ilie Minea, de la catedra de „Istoria Românilor“ să invite din nou pe marele nostru istoric la Iași pentru alte conferințe.

Ilie Minea însă, consecvent admirator al savantului de renume mondial N. Iorga a înlesnit multor studenți de la secția „Istorie“ să audieze la Vălenii de Munte cursurile de vară ale Universității Populare „N. Iorga“.

În vara anului 1939 cursurile au fost inaugurate de însuși ministrul Instrucțiunii Publice, Petre Andrei, remarcabil sociolog și totodată unul din cei mai reprezentativi profesori ai Universității din Iași. Era la acea vreme, nu numai o cinstită adusă marelui cărturar N. Iorga, ci și manifestarea unei asigurări de solidaritate politică a intelectualității noastre conștientă de pericolul care amenința țara noastră, dat fiind știut faptul că N. Iorga înfierase cu un curaj extraordinar manifestările nefaste ale grupărilor politice de dreapta din România.

Cursurile de vară din anul 1939 au fost audiate de studenți, învățători și profesori de diferite vârste din întreaga țară, precum și de un numeros public din Vălenii de Munte.

Dintre profesorii care au ținut una sau mai multe prelegeri s-au impus auditoriului profesorii universitari de la București. De la Iași, în afară de Ilie Minea, a ținut o lecție și profesorul Ștefan Berechet, unul din cei mai buni specialiști în Istoria vechiului drept românesc. De altfel, profesorii din Iași s-au bucurat de o largă apreciere și stimă din partea istoricului N. Iorga, care ne spunea că trebuie să fim mîndri că învățăm istoria patriei la eruditul profesor Ilie Minea, exemplu demn de urmat și ca modestie.

Aprecierea lui Nicolae Iorga a fost cu vremea întărită de transformarea Seminarului de Istoria Românilor în „Institutul de Istorie Națională „A. D. Xenopol“, care-și desfășoară și astăzi o bogată și prestigioasă activitate științifică, îndreptățind cele afirmate de marele nostru istoric în sensul de a se fi constituit implicit într-o adevărată școală de istorie românească.

Temele și problemele tratate la cursurile de vară din anul 1939 au fost variate, unele din ele cu mare rezonanță în contemporaneitate, fiind abordate probleme referitoare la televiziune sau dreptul aerian și violarea spațiului aerian prin survolări de caracter militar cu vădite intenții războinice. Peste o lună am asistat neputincioși la tragedia Poloniei, însă am înțeles, odată mai mult, curajul profesorului N. Iorga de a demasca în public intențiile criminale ale declanșatorilor celui de al doilea război mondial.

Un deosebit interes a produs prelegerea consacrată eticii sociale în opera lui Dostoievski, dovedindu-ne că intelectualitatea progresistă nu se dădea în lături de a propaga și sub această formă înțelegerea fenomenului care uimise lumea conștientă de viitorime: marele suflet al poporului rus, făuritorul unei ordini sociale.

De asemenea, s-a bucurat de mare interes ciclul de lecții consacrate limbii române vorbite, în care profesorul de specialitate a invocat diverse aspecte de ordin special, dar și personal, în controversă cu somitățile lingvistice și filologice din acel timp, dovedind originalitate și mult curaj în expunere. La aceasta s-au adăugat lecțiile zilnice de limbă italiană, predată de un invitat de onoare al profesorului N. Iorga, și anume un profesor universitar de la Roma, care a venit însoțit de două studenți din Italia, una din Torino, alta din Perugia și care se specializau în filologie romanică, însușindu-și, prin practica conversațiilor zilnice, limba română vorbită.

Incontestabil cursurile Universității Populare de la Vălenii de Munte au fost dominate de prelegerile profesorului Nicolae Iorga, care a ținut să dezvolte una din cele mai originale, dar și pasionate, teme, vorbind cu o mare însuflețire și la un diapazon emoțional deosebit de ridicat, despre *Vitalitatea neamului românesc*.

Plimbînd auditoriul prin lumile Antică și a Evului Mediu, fascinand pe ascultători cu nemărginita-i erudiție și proverbiala-i memorie, ținînd încordată atenția tuturor prin îndrăznețe actualizări și aluzii pertinente la viața politică din acel timp, marele nostru istoric a reliefat cu deosebită pregnanță *permanențele romanității* pe meleagurile noastre, precum și *marea vitalitate a poporului român, prezent de milenii pe întinsul patriei sale*.

Romanitatea orientală, din care a făcut efectiv parte și poporul român, a cunoscut nu numai perioade de înflorire și dezvoltare ascendentă, ci și reculuri cauzate de evenimente istorice de răsărit european și, în ciuda unor afirmații intenționate răuvoitoare la adresa poporului nostru, acesta a supraviețuit vicesitudinilor, rămînînd pe acest pămînt păstrătorul tradițiilor romane, romanice și creștine și fiind cel mai vechi și totodată autohton popor de pe teritoriul actual al României a asimilat

lat treptat unele popoare aflate în migrație. În calea răutăților s-a călît un popor vrednic de cinstirea contemporanilor care, odată cu dezvoltarea culturală a intelectualității renescentiste, aveau să se uimească de acești mîndri urmași ai Romei, găsind în Valahi sau Vlahi un popor de sinceră și demnă admirație.

Nicolae Iorga nu pierdea însă nici un prilej de a nu face vreo aluzie vădită la situația grea în care se afla în acel timp țara, la dictatura regală și la grava amenințare a războiului.

Cursurile de vară se completau cu prelegerile profesorului N. Iorga la monumentele istorice din Vălenii de Munte, prilej fericit pentru noi de a ne completa cunoștințele, deoarece profesorul își dezvolta, cu un deosebit farmec de om sfătos, principalele sale idei privind dragostea de neam, capacitatea de a ne integra mersului ascendent al progresului uman, de a ne situa pe pozițiile cele mai avansate sub raportul integrării istoriei patriei în istoria universală, făcîndu-ne să înțelegem că și popoarele mici pot să-și spună cuvîntul pe arena internațională, atunci cînd mesagerul lor este și trebuie să fie o mare personalitate.

În cadrul cursurilor de vară au fost organizate și excursii la Cîmpina, la monumentul înălțat în memoria lui Aurel Vlaicu, pe locul unde s-a prăbușit avionul pilotat de marele pionier al aviației noastre, precum și la Tabla Buții, pe locul vechii frontiere între România și Austro-Ungaria. Aici, în ziua de 6 august 1939, profesorul Nicolae Iorga a rostit o înălțătoare lecție patriotică, evocînd evenimentele din vara memorabilului an 1916. Aici, pe creștetul Carpaților, la cumpăna apelor, am ascultat cu venerație, alături de sutele de țărani și muncitori forestieri, veniți de pe ambele versante ale munților, înflăcăratură cuvînt al marelui patriot, închinată totodată și rememorării jertfelor de neuitat ale poporului român în lupta sa seculară pentru înfăptuirea idealului său suprem: *desăvîrșirea unității sale statale*.

Am rămas profund impresionat, ca de altfel și întreaga asistență, de dragostea neprecupețită pentru neamul românesc, a cărui istorie vorbitorul o vedea ca mărturia cea mai de netăgăduit a vitalității și permanenței sale pe meleagurile locuite de milenii.

La terminarea cursurilor de vară, înainte de a ne întoarce la munca noastră studentescă zilnică, profesorul N. Iorga găsea și un răgaz de a vorbi cu noi studenții, interesîndu-se îndeaproape de profesorii noștri, de cursurile și seminariile frecventate, insistînd chiar asupra detaliilor privind modul de desfășurare al diverselor seminarii, dar mai ales acela al Istoriei Românilor, despre care era informat în ceea ce privește aplicarea de către profesorul Ilie Minea a metodei critice a izvoarelor, preconizată și realizată fructuos de binecunoscutul medievist de la Universitatea din București, Dimitrie Onciul.

Nicolae Iorga atrăgea atenția în cursul discuțiilor purtate cu noi studenții asupra necesității de a integra Istoria patriei noastre în Istoria Universală.

La plecare, cei care ne-am exprimat dorința de a avea o bibliotecă de strictă specialitate, am primit în dar un număr apreciabil de cărți de

istorie, opere ale marelui nostru istoric, alcătuindu-ne, în acest fel, embrionul necesar al unei viitoare biblioteci de specialitate. Pentru unii din noi, însă, războiul n-a ținut seama de generozitatea profesorului, a cărui grijă deosebită era de a trezi și pe această cale dragostea de adevărata carte de istorie.

Au trecut de atunci patruzeci de ani, dar în memoria mea este vie nu numai figura marelui cărturar ci și acea involburare sufletească de care a fost capabil acest Om în întreaga sa viață, atunci când a fost vorba de destinele neamului și ale patriei sale. Sacrificiul său pe altarul nobil al cinstitii și prețuirii fără de limite a poporului român, constituie pentru generațiile care l-au cunoscut, și prin ele, pentru generațiile viitoare, chezașia de neînlăturat a atingerii supremului său ideal : de a învăța mereu din lupta grea dusă de poporul român și de a făuri, în noile condiții istorice, bunăstarea și fericirea întregului popor român.